Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (šeštoji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. vasario 8 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Viešieji pirkimai – SESV 49 ir 56 straipsniai – Direktyva 2004/18/EB – Pašalinimo iš konkurso pagrindai – Draudimo paslaugos – Kelių *Lloyd's of London* sindikatų dalyvavimas tame pačiame konkurse – *Lloyd's of London* generalinio atstovo atitinkamai valstybei pasirašyti pasiūlymai – Skaidrumo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principai – Proporcingumas“

Byloje C-144/17

dėl *Tribunale amministrativo regionale per la Calabria* (Kalabrijos regiono administracinis teismas, Italija) 2017 m. vasario 22 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2017 m. kovo 22 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Lloyd's of London

prieš

Agenzia Regionale per la Protezione dell'Ambiente della Calabria

TEISINGUMO TEISMAS (šeštoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas C. G. Fernlund, teisėjai J.-C. Bonichot ir E. Regan (pranešėjas),

generalinis advokatas M. E. Tanchev,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Lloyd's of London*, atstovaujamos advokatų R. Villata, A. Degli Esposti ir P. Biavati,

– *Agenzia Regionale per la Protezione dell'Ambiente della Calabria*, atstovaujamos advokato V. Zicaro,

– Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* E. De Bonis,

– Europos Komisijos, atstovaujamos N. Khan, G. Gattinara ir P. Ondrůšek,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

* Proceso kalba: italų.

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl skaidrumo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principų, kylančių iš SESV 49 ir 56 straipsnių ir nurodytų 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 134, 2004, p. 114; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 132, klaidų ištaisymas OL L 339, 2014 11 26, p. 14) 2 straipsnyje, išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Lloyd's of London* (toliau – *Lloyd's*), ir *Agenzia Regionale per la Protezione dell'Ambiente della Calabria* (Kalabrijos regiono aplinkos apsaugos agentūra, Italija) (toliau – *Arpacal*) ginčą dėl šios sprendimo pašalinti iš viešojo draudimo paslaugų pirkimo procedūros *Lloyd's* priklausančius du *syndicates* (toliau – sindikatai).

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 2004/18

3 Direktyvos 2004/18 46 konstatuojamojoje dalyje buvo nurodyta:

„Sutartys turėtų būti sudaromos remiantis objektyviais kriterijais, kurie užtikrintų skaidrumo, nediskriminavimo ir lygiateisiškumo principų laikymąsi ir garantuotų, kad pasiūlymai būtų vertinami veiksmingos konkurencijos sąlygomis. <…>“

4 Šios direktyvos 2 straipsnyje buvo nustatyta:

„Perkančiosios organizacijos ūkio subjektams taiko vienodas sąlygas, jų nediskriminuoja ir veikia skaidriai.“

5 Šios direktyvos 45 straipsnyje buvo nustatyti ūkio subjekto pašalinimo iš viešojo pirkimo procedūros pagrindai.

6 Direktyva 2004/18 buvo panaikinta 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų (OL L 94, 2014, p. 65). Kaip matyti iš Direktyvos 2014/24 90 straipsnio 1 dalies, ne vėliau kaip iki 2016 m. balandžio 18 d. valstybės narės turėjo priimti įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi šios direktyvos. Pagal tos direktyvos 91 straipsnį Direktyva 2004/18 panaikinta nuo tos pačios dienos.

Direktyva 2009/138/EB

7 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (Mokumas II) (OL L 335, 2009, p. 1) 145 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Valstybės narės reikalauja, kad kiekviena draudimo įmonė, ketinanti steigti filialą kitos valstybės narės teritorijoje, kartu su 1 dalyje numatytu pranešimu pateiktų šią informaciją:

<…>

c) vardą ir pavardę asmens, kuriam suteikti pakankami įgaliojimai, kad jis galėtų prisiimti įsipareigojimus trečiosioms šalims draudimo įmonės vardu arba, *Lloyd's* atveju, atitinkamiems draudikams, taip pat atstovauti jai arba jiems priimančiosios valstybės narės valdžios institucijose ir teismuose (įgaliotasis atstovas);

<…>

Kalbant apie *Lloyd's*, jeigu priimančiojoje valstybėje narėje iškelta byla dėl draudimo įsipareigojimų, apdraustiesiems asmenims negali būti taikoma mažiau palanki tvarka, nei iškėlus bylą tradicinei draudimo bendrovei."

8 Šios direktyvos III priedo „Teisinis draudimo įmonių statusas" A–C dalyse, susijusiose su gyvybės draudimo įmonių, ne gyvybės draudimo įmonių ir perdraudimo įmonių teisinio statuso rūšimis, yra 27 punktas, kuriame Jungtinės Karalystės atveju minima, be kita ko, *Lloyd's* draudikų asociacija.

Italijos teisė

9 2006 m. balandžio 12 d. *decreto legislativo n. 163 – Codice dei contratti pubblici relativi a lavori, servizi e forniture in attuazione delle direttive 2004/17/CE e 2004/18/CE* (Įstatyminis dekretas Nr. 163, kuriuo nustatomas viešojo darbų, paslaugų ir prekių pirkimo kodeksas įgyvendinant direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB (GURI paprastasis priedas, Nr. 100, 2006 m. gegužės 2 d.), iš dalies pakeistu 2009 m. rugsėjo 25 d. Dekretu įstatymu Nr. 135 (GURI, Nr. 223, 2009 m. rugsėjo 25 d.), pertvarkytu į įstatymą 2009 m. lapkričio 20 d. Įstatymu Nr. 166 (GURI, Nr. 274, 2009 m. lapkričio 24 d.; toliau – Įstatyminis dekretas Nr. 163/2006), Italijoje reglamentuojamos visos viešojo pirkimo sutarčių darbų, paslaugų teikimo ir prekių tiekimo sektoriuose sudarymo procedūros.

10 Šio įstatyminio dekreto 38 straipsnio 1 dalies m-quater punkte buvo numatyta, kad iš sutarčių dėl koncesijų suteikimo sudarymo ir viešojo darbų, paslaugų ir prekių pirkimo sutarčių sudarymo procedūrų pašalinami ir dėl to negali sudaryti su tomis procedūromis susijusių sutarčių, taip pat subrangos sutarčių asmenys, „kontroliuojantys kitą toje pačioje viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūroje dalyvaujantį subjektą, kaip tai suprantama pagal Civilinio kodekso 2359 straipsnį, arba turintys su juo kokių nors kitų ryšių, įskaitant faktinius ryšius, kai tokia kontrolė ar ryšiai reiškia, kad pasiūlymai priskirtini sprendimus priimančiam vienam centriniam organui".

11 Be kita ko, dėl kandidatų ar dalyvių pateiktinų pareiškimų šio įstatyminio dekreto 38 straipsnio 2 dalyje buvo numatyta:

„Pagal 1 dalies m-quater punktą dalyvis turi pateikti vieną iš šių pareiškimų:

a) pareiškimą, kad nėra kontroliuojamas jokio subjekto, kaip tai suprantama pagal Civilinio kodekso 2359 straipsnį, ir kad pateikė pasiūlymą savarankiškai;

b) pareiškimą, kad nežino, jog šioje procedūroje dalyvauja jį kontroliuojantys subjektai, kaip tai suprantama pagal Civilinio kodekso 2359 straipsnį, ir pateikė pasiūlymą savarankiškai;

c) pareiškimą, kad žino, jog šioje procedūroje dalyvauja jį kontroliuojantys subjektai, kaip tai suprantama pagal Civilinio kodekso 2359 straipsnį, ir pateikė pasiūlymą savarankiškai.

A, b ir c [punktuose] nurodytais atvejais perkančioji organizacija pašalina dalyvius, jeigu, remdamasi abejonių nekeliančiais įrodymais, padaro išvadą, kad jų pasiūlymai priskirtini tam pačiam sprendimus priimančiam centriniam organui. Patikrinimai atliekami ir dėl galimo pašalinimo sprendžiama atplėšus vokus su ekonominiais pasiūlymais."

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

12 2015 m. rugpjūčio 13 d. *Arpacal* pradėjo atvirą viešojo draudimo paslaugų pirkimo konkursą siekdama apdrausti šios agentūros civilinę atsakomybę tretiesiems asmenims ir darbuotojams 2016–2018 m. laikotarpiu. Sutartis turėjo būti sudaroma taikant ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijų.

13 Tame konkurse, be kita ko, dalyvavo du *Lloyd's* priklausantys sindikatai – *Arch* ir *Tokio Marine Kiln*. Jų abiejų pasiūlymus pasirašė *Lloyd's* generalinio atstovo Italijai specialusis patikėtinis.

14 2015 m. rugsėjo 29 d. ir 2016 m. spalio 1 d. sprendimais *Arpacal* abu šiuos sindikatus pašalino iš konkurso, motyvuodama tuo, kad pažeistas 2006 m. Įstatyminio dekreto Nr. 163/2006 38 straipsnio 1 dalies m-quater punktas.

15 *Lloyd's*, atstovaujama savo generalinio atstovo Italijai, pateikė skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui – *Tribunale amministrativo regionale per la Calabria*; šis teismas panaikino tuos sprendimus atitinkamai 2016 m. sausio 19 d. ir 2016 m. lapkričio 21 d. sprendimais ir kiekvieno iš jų atveju nurodė leisti šiems sindikatams iš naujo dalyvauti viešojo pirkimo procedūroje.

16 2016 m. gruodžio 14 d. priimtais sprendimais *Arpacal* vėl pašalino šiuos du sindikatus iš konkurso už to paties 38 straipsnio 1 dalies m-quater punkto pažeidimą, motyvuodama tuo, kad jų pasiūlymai objektyviai priskirtini tam pačiam sprendimus priimančiam centriniam organui, nes techninius ir ekonominius pasiūlymus pateikė, parengė ir pasirašė vienas ir tas pats asmuo, t. y. *Lloyd's* generalinio atstovo Italijai specialusis patikėtinis (toliau – ginčijami sprendimai).

17 *Lloyd's*, vėl atstovaujama generalinio atstovo Italijai, prašymą priimti prejudicinį pateikusiam teismui pateikė naują skundą dėl ginčijamų sprendimų. Grįsdama šį skundą *Lloyd's* nurodo, kad ji yra „kolektyvinis juridinis asmuo, turintis daugianarę struktūrą", t. y. pripažinta asociacija, jungianti fizinius ir juridinius asmenis, t. y. narius, kurie veikia savarankiškai, sudarydami grupes, sindikatus, vykdančius savarankišką veiklą ir tarpusavyje konkuruojančius, nors ir priklauso tai pačiai organizacijai. Nė vienas vidaus organizacinis vienetas neturi savarankiško juridinio asmens statuso ir veikia per generalinį atstovą, skiriamą kiekvienai valstybei ir atstovaujantį visiems tos valstybės teritorijoje veiklą vykdantiems sindikatams.

18 Savo ruožtu *Arpacal* teigia, kad keli elementai patvirtina prielaidą, jog abu pasiūlymai priskirtini vienam sprendimus priimančiam centriniam organui, t. y. jiems parengti naudotos tos pačios formos, juos pasirašė tas pats asmuo, veikiantis kaip generalinio atstovo Italijai specialusis patikėtinis, ekonominių pasiūlymų blankuose esančių spaudų numeriai yra nuosekliai didėjantys, pasiūlymuose vartojamos identiškos formuluotės ir pareiškimai. Tuo remdamasi, ji daro išvadą, kad pažeisti pasiūlymų slaptumo, sąžiningos ir laisvos konkurencijos ir vienodo požiūrio į dalyvius principai.

19 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad iš nacionalinių teismų jurisprudencijos matyti, jog tuo atveju, kai toje pačioje viešojo pirkimo procedūroje dalyvauja keli *Lloyd's* draudikų sindikatai, jos generalinis atstovas Italijai gali pasirašyti kelių sindikatų paraiškas dalyvauti viešojo pirkimo procedūroje ir ekonominius pasiūlymus ir dėl to nepažeidžiamas nei 2006 m. Įstatyminio dekreto Nr. 163/2006 38 straipsnio 1 dalies m-quater punktas ir 2 dalis, nei pasiūlymų konkuravimo, savarankiškumo ir slaptumo principai. Šioje jurisprudencijoje atkreipiamas dėmesį į ypatingą *Lloyd's*, kuri, kaip matyti iš Jungtinės Karalystės teisės aktų, skirtingose šalyse veikia per atitinkamą tai šaliai paskirtą generalinį atstovą, struktūrą. Be to, 2008 m. balandžio 9 d. Nuomonėje Nr. 110 *Autorità di Vigilanza sui Contratti Pubblici* (Viešojo pirkimo sutarčių priežiūros tarnyba, Italija), dabar *Autorità Nazionale Anticorruzione* (Nacionalinė antikorupcijos tarnyba, Italija), pareiškė, kad aplinkybė, jog įvairūs sindikatai yra savarankiški ir konkuruoja tarpusavyje, leidžia užtikrinti konkurencijos laisvę ir vienodą požiūrį į kandidatus.

20 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl nagrinėjamų Italijos teisės normų, kaip jas aiškina nacionaliniai teismai, atitikties Sąjungos teisei. Žinoma, Direktyvoje 2009/138 *Lloyd's* pripažįstama kaip ypatingą statusą turinti draudimo įmonė, kurios draudikai turi įgaliojimą veikti Sąjungoje per atitinkamai valstybei narei atstovaujantį generalinį atstovą. Vis dėlto, nors *Lloyd's* nariai sindikatai veikia savarankiškai ir tarpusavyje konkuruoja, reikia atsižvelgti į tai, kad viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūroms taikomos imperatyvios normos, kuriomis siekiama užtikrinti vienodo požiūrio principo paisymą. Akivaizdu, kad kai *Lloyd's* generalinis atstovas pasirašo sindikatų pasiūlymus, jis susipažįsta su jų turiniu. Taigi, kai tas pats asmuo pasirašo kelis skirtingų dalyvių pateikiamus pasiūlymus, gali kilti grėsmė šių pasiūlymų savarankiškumui ir slaptumui ir dėl to gali būti pažeidžiamas, be kita ko, SESV 101 ir 102 straipsniuose įtvirtintas konkurencijos principas.

21 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale amministrativo regionale per la Calabria* (Kalabrijos regiono administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal Sąjungos konkurencijos teisės normose ir [Sutartyje] dėl ESV įtvirtintus ir iš jų išplaukiančius principus, kaip antai pasiūlymų savarankiškumo ir slaptumo principus, draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip išaiškintos jurisprudencijoje, pagal kurias tame pačiame perkančiosios organizacijos surengtame viešojo pirkimo konkurse leidžiama dalyvauti *Lloyd's* priklausantiems sindikatams, kurių pasiūlymus pasirašė vienas asmuo – jos generalinis atstovas šaliai?“

Dėl prejudicinio klausimo

22 Reikia priminti, kad nacionaliniams teismams ir Teisingumo Teismui bendradarbiaujant, kaip numatyta SESV 267 straipsnyje, šis teismas nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris jam leistų išspręsti jo nagrinėjamą bylą. Į tai atsižvelgdamas Teisingumo Teismas prireikus turi performuluoti jam pateiktus klausimus (žr., be kita ko, 2008 m. kovo 11 d. Sprendimo *Jager*, C-420/06, EU:C:2008:152, 46 punktą).

23 Nagrinėjamu atveju pagrindinė byla susijusi su draudimo paslaugų viešojo pirkimo sutartimi, bet nenurodyta, ar jos vertė siekė Direktyvoje 2004/18 nustatytą ribą. Vis dėlto reikia priminti, kad sudarant pirkimo sutartį, kuriai, atsižvelgiant į jos vertę, minėta direktyva netaikoma, vis dėlto taikomos SESV pagrindinės normos ir bendrieji principai, visų pirma vienodo požiūrio ir nediskriminavimo dėl pilietybės principai, ir iš jų išplaukianti skaidrumo pareiga, jei, atsižvelgiant į tam tikrus objektyvius kriterijus, šios sutartys kelia aiškų tarptautinį susidomėjimą (šiuo klausimu žr. 2015 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Enterprise Focused Solutions*, C-278/14, EU:C:2015:228, 16 punktą).

24 Todėl reikia pripažinti, kad savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar skaidrumo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principai, kylantys iš SESV 49 ir 56 straipsnių ir nurodyti Direktyvos 2004/18 2 straipsnyje, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos valstybės narės teisės normos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias negalima iš tos pačios viešojo pirkimo procedūros pašalinti dviejų *Lloyd's* priklausančių sindikatų motyvuojant vien tuo, kad jų pasiūlymus pasirašė šioje valstybėje narėje paskirtas *Lloyd's* atstovauti generalinis atstovas.

25 Šiuo klausimu reikia visų pirma pažymėti, kad, nors Direktyva 2004/18 buvo panaikinta Direktyva 2014/24 nuo 2016 m. balandžio 18 d., iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad taikytina direktyva, galiojanti tuo momentu, kai perkančioji organizacija pasirenka procedūrą, kurią taikys, ir galutinai išsprendžia klausimą, ar privaloma iš anksto skelbti konkursą viešojo pirkimo sutarčiai sudaryti. Direktyvos, kurios perkėlimo terminas baigėsi po šio momento, nuostatos netaikytinos (žr., be kita ko, 2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *Casertana Costruzioni*, C-223/16, EU:C:2017:685, 21 punktą).

26 Pagrindinėje byloje nagrinėjama konkurso procedūra pradėta 2015 m. rugpjūčio 13 d., o Direktyva 2014/24 buvo priimta 2014 m. vasario 26 d. ir bet kuriuo atveju jos perkėlimo terminas baigėsi 2016 m. balandžio 18 d., todėl pagrindinėje byloje *rationae temporis* taikoma Direktyva 2004/18.

27 Rašytines pastabas pateikusios suinteresuotosios šalys neginčija to, kad *Lloyd's* yra pripažinta asociacija, kuri jungia juridinius ir fizinius asmenis; tie nariai veikia sudarydami grupes, t. y. sindikatus, kurie veiklą vykdo savarankiškai ir tarpusavyje konkuruoja. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad nė vienas vidaus organizacinis vienetas neturi savarankiško juridinio asmens statuso, sindikatai gali veikti tik per generalinį atstovą, paskirtą kiekvienai šaliai. *Lloyd's* dar pažymi, kad šie sindikatai nėra fiksuotas darinys ar nuolatinė narių asociacija, tai labiau jų susivienijimas, kurio sudėtis gali keistis, be to, kiekvieno jų veiklą prižiūri atskiras valdymo organas, kuris priima jiems privalomus sprendimus, nors jie ir neturi savarankiško juridinio asmens statuso.

28 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą išplaukia, kad, nors, kaip matyti iš prejudicinio klausimo formuluotės, pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamas teisės normas *Lloyd's* priklausantiems sindikatams leidžiama dalyvauti toje pačioje viešojo pirkimo procedūroje, susijusioje su draudimo sritimi, net kai jų kiekvieno pasiūlymus pasirašė generalinis *Lloyd's* atstovas Italijai, pagrindinėje byloje ginčas kilo tada, kai buvo priimti keli sprendimai, tarp jų ir ginčijami sprendimai, kuriais *Arpacal* šiuos du sindikatus iš konkurso procedūros pašalino motyvuodama būtent tuo, kad, atsižvelgiant į tai, jog jų abiejų pasiūlymus pasirašė šio atstovo specialusis įgaliotinis, tas atstovas neišvengiamai žinojo šių pasiūlymų turinį.

29 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Direktyvos 2004/18 45 straipsnyje, kuriame numatyti ūkio subjekto pašalinimo iš viešojo pirkimo procedūros pagrindai, nenumatytas pašalinimo pagrindas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriuo bet kuriuo atveju siekiama išvengti tos pačios organizacijos narių susitarimo. Iš tikrųjų šioje nuostatoje numatyti pašalinimo iš viešojo pirkimo procedūros pagrindai susiję tik su profesinėmis suinteresuotųjų asmenų savybėmis (šiuo klausimu žr. 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Michaniki*, C-213/07, EU:C:2008:731, 42 ir 43 punktus).

30 Vis dėlto, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad pagal Direktyvos 2004/18 45 straipsnį valstybėms narėms nedraudžiama papildant šiuos pašalinimo pagrindus palikti galioti esamas ar priimti naujas materialines normas, skirtas, be kita ko, užtikrinti, kad vykdant viešuosius pirkimus būtų laikomasi vienodo požiūrio į visus konkurso dalyvius ir skaidrumo principų, kurie yra Sąjungos direktyvų viešojo pirkimo procedūrų srityje pagrindas, su sąlyga, kad bus laikomasi proporcingumo principo (2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317, 21 punktas).

31 Akivaizdu, kad tokiomis nacionalinės teisės normomis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, siekiama išvengti bet kokio galimo susitarimo tarp toje pačioje viešojo pirkimo procedūroje dalyvaujančių įmonių ir užtikrinti vienodą kandidatų vertinimą ir procedūros skaidrumą (pagal analogiją žr. 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317, 22 punktą).

32 Pagal proporcingumo principą, kuris yra bendrasis Sąjungos teisės principas, tokia norma vis dėlto neturi viršyti to, kas būtina užsibrėžtam tikslui pasiekti (šiuo klausimu žr., be kita ko, 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317, 23 ir 24 punktus; 2009 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Serrantoni ir Consorzio stabile edili*, C-376/08, EU:C:2009:808, 33 punktą ir 2015 m. spalio 22 d. Sprendimo *Impresa Edilux ir SICEF*, C-425/14, EU:C:2015:721, 29 punktą).

33 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Sąjungos teisės normos viešojo pirkimo srityje buvo priimtos siekiant sukurti vidaus rinką, kurioje būtų užtikrinamas laisvas judėjimas ir panaikinami konkurencijos apribojimai (šiuo klausimu žr. 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317, 25 punktą).

34 Šiomis aplinkybėmis Sąjungos teise siekiama užtikrinti, kad konkurse dalyvautų kuo daugiau dalyvių (šiuo klausimu žr., be kita ko, 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317, 26 punktą; 2009 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Serrantoni ir Konsorciumo stabile edili*, C-376/08, EU:C:2009:808, 40 punktą ir 2015 m. spalio 22 d. Sprendimo *Impresa Edilux ir SICEF*, C-425/14, EU:C:2015:721, 36 punktą).

35 Tuo remiantis darytina išvada, kad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją automatiškas kandidatų ar dalyvių, kuriuos sieja kontrolės ryšys su kitais kandidatais ar dalyviais arba kurie su jais kitaip susiję, pašalinimas viršija tai, kas būtina, kad būtų užkirstas kelias susitarimams ir atitinkamai užtikrintas vienodo požiūrio taikymas ir skaidrumo pareigos laikymasis (šiuo klausimu žr., be kita ko, 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317, 28 punktą; 2009 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Serrantoni ir Konsorciumo stabile edili*, C-376/08, EU:C:2009:808, 38 ir 40 punktus ir 2015 m. spalio 22 d. Sprendimo *Impresa Edilux ir SICEF*, C-425/14, EU:C:2015:721, 36 ir 38 punktus).

36 Iš tiesų toks automatiškas pašalinimas reiškia nenuginčijamą prielaidą, kad atitinkami įmonių, kurių viena kontroliuoja kitą arba kurios yra susijusios, pasiūlymai yra tarpusavyje susiję. Dėl tokios prielaidos iš šių kandidatų ar dalyvių atimama galimybė įrodyti pasiūlymų nepriklausomumą, todėl ji neatitinka Sąjungos intereso užtikrinti, kad konkurse dalyvautų kuo daugiau dalyvių (šiuo klausimu žr. 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317, 29–30 punktus; 2009 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Serrantoni ir Konsorciumo stabile edili*, C-376/08, EU:C:2009:808, 39 ir 40 punktus ir 2015 m. spalio 22 d. Sprendimo *Impresa Edilux ir SICEF*, C-425/14, EU:C:2015:721, 36 punktą).

37 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau yra nurodęs, kad įmonių grupės gali būti įgijusios įvairias formas ir turėti skirtingus tikslus, o tai nebūtinai reiškia, kad kontroliuojamos įmonės neturi jokios autonomijos įgyvendindamos savo prekybos politiką ir vykdydamos savo ekonominę veiklą, be kita ko, kai dalyvauja ir viešojo pirkimo procedūrose. Iš tikrųjų pačios grupės įmonių santykius gali reglamentuoti specialios nuostatos, galinčios užtikrinti tiek nepriklausomumą, tiek konfidencialumą rengiant pasiūlymus, kuriuos tuo pačiu metu pateiks nagrinėjamos įmonės toje pačioje konkurso procedūroje (2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317, 31 punktas).

38 Taigi tam, kad būtų paisoma proporcingumo principo, perkančioji organizacija turi būti įpareigota išnagrinėti ir įvertinti faktines aplinkybes, kad nustatytų, ar tarp dviejų subjektų egzistuojantis ryšys šiuo atveju turėjo konkrečią įtaką atitinkamam toje pačioje viešojo pirkimo procedūroje pateiktų pasiūlymų turiniui, nes tokios įtakos, kad ir kokia būtų jos forma, konstatavimo pakanka, kad minėtos įmonės galėtų būti pašalintos iš atitinkamos procedūros (šiuo klausimu žr. 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317, 32 punktą).

39 Tuo remiantis nagrinėjamu atveju darytina išvada, kad vien tai, jog pasiūlymus, kaip antai nagrinėjamus pagrindinėje byloje, pasirašė tas pats asmuo, t. y. *Lloyd's* generalinio atstovo Italijai specialusis patikėtinis, negali pateisinti jų automatiško pašalinimo iš nagrinėjamos viešojo pirkimo procedūros.

40 *Arpacal* rašytinėse pastabose pabrėžiamas skirtumas dėl to, ar parašas, padėtas paraiškoje dalyvauti konkurse, ar pačiuose finansiniuose pasiūlymuose, yra nesvarbus. Iš tikrųjų bet kuriuo atveju toks parašas, net jeigu jis reikštų, kad *Lloyd's* specialusis patikėtinis ir (arba) generalinis atstovas susipažino su pasiūlymų turiniu, pats savaime nerodo, kad sindikatai savo ruožtu susitarė dėl atitinkamų pasiūlymų turinio ir kad dėl tarp jų egzistuojančių santykių ir *Lloyd's* generalinio atstovo specialiojo patikėtinio intervencijos buvo daroma konkreti įtaka šiems pasiūlymams. Tai taikoma ir dėl kitų *Arpacal* minėtų aspektų, nurodytų šio sprendimo 18 punkte.

41 Remiantis vien *Lloyd's* generalinio atstovo Italijai specialiojo patikėtinio parašu pašalinant iš konkurso sindikatus, ginčijamuose sprendimuose preziumuota, kad egzistavo susitarimas ir sindikatai neturėjo galimybės įrodyti, kad jų atitinkami pasiūlymai parengti visiškai nepriklausomai vienas nuo kito.

42 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad iš Direktyvos 2009/138, visų pirma jos 145 straipsnio 2 dalies c punkto, matyti, kad draudimo veiklai taikoma Sąjungos teisė aiškiai leidžia, kad *Lloyd's* prisiimant įsipareigojimus tretiesiems asmenims ją atstovautų kiekvienai valstybei narei paskirtas generalinis atstovas, todėl *Lloyd's* su draudimu susijusią savo veiklą valstybėse narėse gali vykdyti tik per kompetentingą generalinį atstovą; tai taikoma ir dalyvavimui konkursuose dėl draudimo paslaugų viešojo pirkimo sutarties sudarymo, per kuriuos sindikatų pateikiamus pasiūlymus turi pasirašyti ir pateikti šis atstovas.

43 Šiuo klausimu *Lloyd's* savo rašytinėse pastabose paaiškino (prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi tai patikrinti), kad generalinis atstovas atitinkamai valstybei narei tik pateikia blanke išdėstytą standartinį atsiliepimą į kvietimą dalyvauti viešojo pirkimo procedūroje ir standartines kiekvieno sindikato užpildytas ir pasirašytas formas, be to, neatsižvelgia į kiekvieno sindikato valią, o tai garantuoja, kad kiekvienas sindikatas veikia visiškai nepriklausomai nuo kitų sindikatų per savo paties valdymo organus.

44 Tokiomis aplinkybėmis pagal Sąjungos teisę draudžiama, kad *Lloyd's* sindikatai būtų automatiškai pašalinti iš pagrindinėje byloje nagrinėjamos viešojo pirkimo procedūros vien dėl to, kad jų atitinkamus pasiūlymus pasirašė *Lloyd's* generalinio atstovo Italijai specialusis patikėtinis. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įsitikinti, kad nagrinėjamus pasiūlymus kiekvienas iš šių sindikatų pateikė savarankiškai.

45 Tiesa, reikia pažymėti, kaip tai nurodė ir Europos Komisija savo rašytinėse pastabose, jog neatrodo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės normos leistų tokį automatišką pašalinimą; vis dėlto jos leidžia perkančiajai organizacijai pašalinti dalyvius, dėl kurių, remdamasi neginčijamais įrodymais, ji konstatuoja, kad pasiūlymai parengti ne savarankiškai, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

46 Taigi į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad skaidrumo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principai, kylantys iš SESV 49 ir 56 straipsnių ir nurodyti Direktyvos 2004/18 2 straipsnyje, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias neleidžiama pašalinti dviejų toje pačioje viešojo pirkimo procedūroje dalyvaujančių *Lloyd's* priklausančių sindikatų, motyvuojant vien tuo, kad jų pasiūlymus pasirašė šioje valstybėje narėje *Lloyd's* atstovauti paskirtas generalinis atstovas, tačiau leidžiama juos pašalinti, jeigu, remiantis neginčijamais įrodymais, paaiškėja, kad jų pasiūlymai parengti ne savarankiškai.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

47 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (šeštoji kolegija) nusprendžia:

Skaidrumo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principai, kylantys iš SESV 49 ir 56 straipsnių ir nurodyti 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo 2 straipsnyje, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias neleidžiama pašalinti dviejų toje pačioje viešojo pirkimo procedūroje dalyvaujančių *Lloyd's* priklausančių sindikatų, motyvuojant vien tuo, kad jų pasiūlymus pasirašė šioje valstybėje narėje *Lloyd's* atstovauti paskirtas generalinis atstovas, tačiau leidžiama juos pašalinti, jeigu, remiantis neginčijamais įrodymais, paaiškėja, kad jų pasiūlymai parengti ne savarankiškai.

Parašai.